Συγγραφή : *Πατσιάδου Λίλα* *(19/11/2001)*
Για παραπομπή : *Πατσιάδου Λίλα , «Πρωτογένης», 2001, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία*
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=5962>

Πρωτογένης

Περίληψη :

Ζωγράφος και γλύπτης πιθανότατα από την Καύνο της Καρίας, που έδρασε στα τέλη του 4ου αι. και στις αρχές του 3ου αι. π.Χ. Εργάστηκε κυρίως στη Ρόδο και ήταν διάσημος στην εποχή του για την καλλιτεχνική του δεινότητα.

Τόπος και Χρόνος Γέννησης

Τόπος και Χρόνος Θανάτου

αρχές 3ου αι. π.Χ.

Κύρια Ιδιότητα

ζωγράφος και γλύπτης

---

1. Γέννηση – Περιοχές δράσης

Ο Πρωτογένης γεννήθηκε γύρω στο 345 π.Χ., στοιχείο που συνάγεται από τις αναφορές των πηγών, καθώς και από το λεγόμενο «μνημείο του Πρωτογένη» στην Καύνο της Καρίας,[1] που συνδέεται επιγραφικά με τον καλλιτέχνη.[2] Αργότερα έγινε πολίτης της Ξάνθου της Λυκίας,[3] ενώ δεν αποκλείεται να πολιτογραφήθηκε και Ρόδιος, αφού είχε ως βάση τη Ρόδο για μεγάλο διάστημα της ζωής του. Ο Πλίνιος μάλιστα τοποθετεί τα διασημότερα έργα του Πρωτογένη στο νησί αυτό. Ο καλλιτέχνης εργάστηκε για άγνωστο χρονικό διάστημα και στην Αθήνα.

2. Έργο

Ο Πρωτογένης ήταν αυτοδίδακτος. Πριν ανακαλύψει το εξαιρετικό ταλέντο του στη μεγάλη ζωγραφική, ζούσε στην ένδεια και εργαζόταν ως απλός τεχνίτης. Όταν καταξιώθηκε πια στην τέχνη του, έγραψε και δύο βιβλία για τη μεγάλη ζωγραφική. Ως γλύπτης ειδικευόταν στην κατασκευή χάλκινων αγαλμάτων.

Το έργο του είναι χαμένο σήμερα και οποιαδήποτε συζήτηση για τον καλλιτέχνη βασίζεται κυρίως στον Πλίνιο, ο οποίος πέρα από το σχετικό κατάλογο των έργων του διασώζει πλήθος ανεκδοτολογικών στοιχείων για τη ζωή του.

Ο Πρωτογένης ήταν διάσημος για έναν πίνακα που παρουσίαζε τον ήρωα Ιάλυσο[4] στη Ρόδο, για τον οποίο εργάστηκε επτά χρόνια. Όταν μάλιστα ο πίνακας βρισκόταν στο τελικό στάδιο, το 305-304 π.Χ., ο Δημήτριος Πολιορκητής εκστράτευσε εναντίον της Ρόδου και, από σεβασμό προς ένα τόσο εξαιρετικό έργο τέχνης, διέταξε τα στρατεύματά του να μην πυρπολήσουν την πόλη. Κατά τη διάρκεια της πολιορκίας ο καλλιτέχνης συνέχισε να εργάζεται αμέριμνος, λέγοντας χαρακτηριστικά ότι ο βασιλιάς έκανε πόλεμο εναντίον της Ρόδου και όχι εναντίον των τεχνών. Ο Δημήτριος έθεσε υπό φρούρηση τον Πρωτογένη, για να διασφαλίσει τη σωματική του ακεραιότητα. Υπό αυτές τις συνθήκες ο καλλιτέχνης ζωγράφισε τον περίφημο Αναπαυόμενο Σάτυρό του.

3. Αποτίμηση έργου

Ο Πλίνιος θεωρεί τον Πρωτογένη έναν από τους διασημότερους ζωγράφους της εποχής του. Ο Κικέρωνας, επιπλέον, τον αναφέρει μεταξύ των ζωγράφων που ανύψωσαν την τέχνη τους σε ανυπέρβλητο βαθμό τελειότητας.[5]

Ο Πρωτογένης ήταν ο μεγάλος αντίπαλος του Απελλή, στοιχείο που επιβεβαιώνει την αξία του. Ο ίδιος ο Απελλής διατηρούσε φιλικές σχέσεις μαζί του, αναγνώριζε τις ικανότητές του και τον σεβόταν ως καλλιτεχνική προσωπικότητα. Κάποτε, μάλιστα, οι δύο ζωγράφοι διαγωνίστηκαν μεταξύ τους για το ποιος θα καταφέρει να τραβήξει τη λεπτότερη γραμμή. Επιπλέον, όταν ο Απελλής είδε τον Ιάλυσο του Πρωτογένη, εξέφρασε το θαυμασμό του, συμπληρώνοντας όμως πως του έλειπε το στοιχείο που θα έκανε το δημιουργό του να φτάσει στον ουρανό.

Συγγραφή : Πατσιάδου Λίλα (19/11/2001)
Για παραπομπή : Πατσιάδου Λίλα , «Πρωτογένης», 2001, Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού, Μ. Ασία
URL: <http://www.ehw.gr/l.aspx?id=5962>

Πρωτογένης

Ο καλλιτέχνης σχετιζόταν και με άλλες προσωπικότητες της εποχής του. Είναι βέβαιο ότι επηρεάστηκε από τα έργα του Πραξιτέλη και ίσως γνώρισε και τον ίδιο στη Μικρά Ασία, ενώ στην αυλή του Αλεξάνδρου γνώρισε το Λύσιππο. Ο Πρωτογένης έχαιρε ευρύτερης εκτίμησης και έξω από τον κύκλο των ομοτέχνων του. Ο Δημήτριος ο Πολιορκητής,[6] μάλιστα, τον επισκέφθηκε ο ίδιος στο εργαστήριό του, για να μην τον αποσπάσει από την εργασία του. Κατά την παραμονή του στην Αθήνα ο Πρωτογένης συναναστρεφόταν τον Αριστοτέλη και έφτιαξε ένα πορτρέτο της μητέρας του φιλοσόφου. Οι Ρωμαίοι αργότερα εκτίμησαν την καλλιτεχνική αξία των έργων του και μετέφεραν πολλά από αυτά στη Ρώμη.

---

1. Η πόλη ανήκε αυτή την περίοδο στη ροδιακή περαία.

2. Plin., *HN* 101· Παυσ. 1.3.5· Πλούτ., *Δημ*. 22.

3. *Σούδ*., βλ. λ. «Πρωτογένης»· Κωνσταντίνος Πορφυρογέννητος, *Περί Θεμάτων* 1.14. Η ενέργειά του οδήγησε κάποιους στο συμπέρασμα ότι η πόλη αυτή αποτελούσε και τόπο γέννησής του.

4. Ο πίνακας μεταφέρθηκε αργότερα στη Ρώμη. Βρισκόταν ακόμη στη Ρόδο όταν την επισκέφθηκε ο Στράβωνας, πιθανότατα στο ναό του Διονύσου ή στο Γυμνάσιο.

5. Cic., *Brut*. 70.

6. Ο Πλίνιος μάλιστα αποδίδει στον Απελλή ή στον Πρωτογένη ένα πορτρέτο του Αντιγόνου του Μονόφθαλμου, πατέρα του Δημητρίου του Πολιορκητή, Plin., *HN* 103 κ.ε.

Βιβλιογραφία :

- **Robertson M.**, *A History of Greek Art 1-2*, Cambridge 1975
- **Croisille J.M.**, *Pline L'Ancien, Histoire Naturelle*, Paris 1985
- **Marek C.**, **Isik C.**, *Das Monument des Protogenes in Kaunos*, Bonn 1997, Asia Minor Studien 26
- **Rouveret A.**, *Histoire et Imaginaire de la Peinture Ancienne. Ve siècle av. J.-C.-Ier siècle ap. J.-C.*, Rome 1989, Bibliothèque des Ecoles Françaises d'Athènes et de Rome 274
- **Cagiano de Azevedo M.**, "Protogenes", *EAA 6*, Instituto della Enciclopedia Italiana, Roma 1965, Enciclopedia dell'arte antica, classica e orientale, 516

Δικτυογραφία :

- Apelles and Protogenes

http://penelope.uchicago.edu/~grout/encyclopaedia_romana/greece/hetairai/apelles.html